

SÁMEDIGGI

Sámediggi
Ávjovárgeaidnu 50
9730 Kárášjohka

+ 47 78 47 40 00
www.samediggi.no
samediggi@samediggi.no

Arkivsaksnr. 25/544

<u>Sak</u>	<u>Utvalg</u>	<u>Dato</u>
006/25	Sametingsrádet – plenumsaker	30.01.2025-30.01.2025
002/25	Plan og finanskomiteen	25.02.2025-28.02.2025
011/25	Sametingets plenum	11.03.2025-14.03.2025

Sametingets evaluering av samarbeidsavtaler med by- og fylkeskommuner

Saksfremlegg

Sametinget har under behandling av plenumssak 40/23 «Samarbeidsavtaler 2023» bestilt evaluering av avtalene Sametinget har inngått med bykommuner og fylkeskommuner. Samarbeidsavtalene har ulik form, innhold og grad av detaljering, noe som gjør det krevende å følge avtalene strømlinjeformet.

Sametinget vil ha en gjennomgang av samarbeidsavtalenes måloppnåelse og erfaringene med avtaleinstituttets funksjon. Det er også forankret i Beaveálgu erklæringen «Samarbeidspartnere vil styrke samarbeidsavtaler med kommuner, fylker og andre

instanser med ansvar for tjenester til den samiske befolkning. Avtalene skal bidra til å forbedre tjenestene. Samarbeidsavtalene følges opp og legges frem for Sametingets plenum jevnlig i en felles sak.»

Sametingsrådet bestilte en evaluering av arbeidet. Rapport ble levert 15. desember 2024

Formålet er at evalueringen av samarbeidsavtalene skal gi:

1. En status av avtalenes måloppnåelse, som grunnlag for en mer enhetlig oppfølging og strukturering av avtaleverk som virkemiddel til dialog og igangsetting av tiltak rettet mot den samiske befolkningen i avtaleområdet.

2. Et kunnskapsgrunnlag for å vurdere endringer i struktur for avtalene.

3. Forslag til organiseringen og forankringen av avtaleinstituttets oppfølging og forvaltning i organisasjonen. En viktig føring av evalueringen er at den skal gjennomføres med god involvering av berørte aktører, og med spesiell vekt på avtalepartene og ansvarlige avdelingens vurderinger.

Sametinget har evaluert samarbeidsavtalene med 11 bykommuner og fylkeskommuner for å vurdere avtalenes måloppnåelse og funksjon som et virkemiddel for samisk samfunnsutvikling. En viktig føring for evalueringen var at den skulle gjennomføres med god involvering av berørte aktører, og med spesiell vekt på avtalepartene og

ansvarlige avdelingers vurderinger.

Evalueringen ble utført av Visjona og avsluttet i desember 2024. Evalueringen bestod av to trinn: en digital undersøkelse sendt til avtalens kontaktpersoner i bykommunene og fylkeskommunene, etterfulgt av digitale evalueringsmøter med bredere representasjon i organisasjonene.

Rapporten viser til at oppsummert har samarbeidsavtalene en gjenkjennbar overordnet struktur, men varierer i detaljeringsgrad, lengde og målformuleringer. Hovedkonklusjon er at den totale tilfredsheten med avtalene er gjennomgående høy. Avtalene har styrket arbeidet med samisk språk, kultur og samfunnsliv i kommunene ved å øke oppmerksomheten rundt disse områdene, samt i noen tilfeller sikret ressurser. Flere bykommuner og fylkeskommuner trekker frem at det politiske engasjementet økte i perioden da avtalene ble utarbeidet. Avtalepartene har også svart at det er utfordrende å måle konkret måloppnåelse av samarbeidsavtalene grunnet ordlyden i avtalene.

Evalueringen peker på flere områder for forbedring i det videre arbeidet som ansvarsbeskrivelse, målformuleringer, evaluering, handlingsplan, lovpålagte oppgaver, forankring og språk. Disse punktene utdypes og drøftes nærmere i vurderingen.

I rapporten drøftes to alternativer for avtalestruktur:

Overordnet innhold	
Bakgrunn, formål, forankring, språkutfordringer, organisering, oppfølging av avtale, evaluering, varighet	
Alternativ 1: Strukturen følger tjenesteområdene, eksempelvis: Oppvekst/utdanning Kultur Helse Nærings- og samfunnsutvikling	Alternativ 2: Strukturen følger prioriterte satsingsområder, eksempelvis: Revitalisering av språk Samehets FN's bærekraftsmål Befolkningsutvikling

I rapporten drøftes fordeler og ulemper ved de to alternative strukturene, blant annet vises det til oppfølging, forankring og implementering, tydelighet og forståelse, ressursbruk, helhetsperspektiv, fleksibilitet, osv.

Med hensyn til bykommunenes / fylkeskommunenes ressursbruk, har Visjona anbefalt å beholde en struktur som følger tjenesteområdene i fremtidige avtaler. Dette betyr alternativ 1. Alternativ 1 er i tråd med dagens struktur for samarbeidsavtalene med både bykommuner og fylkeskommuner.

Fordelene med å følge tjenesteområdene i alternativ 1 er tydelighet og forståelse, da de reflekterer eksisterende ansvarsområder i bykommuner og fylkeskommuner, noe som gjør det enkelt å integrere avtalen i deres daglige arbeid. Det gir også forankring i eksisterende organisasjoner, siden strukturen passer med kommunale og fylkeskommunale avdelinger, noe som gjør ansvarsfordeling naturlig og effektiv. Oppfølgingen forenkles ved at målsetninger og tiltak er direkte knyttet til respektive sektorer og avdelinger, noe som også legger til rette for konkret og målrettet evaluering. Ulempene inkluderer manglende helhetsperspektiv, som gjør det utfordrende å adressere tverrgående temaer som krever samarbeid mellom flere tjenesteområder, og begrenset fleksibilitet, da strukturen kan oppleves som for rigid for nye eller mindre tradisjonelle satsingsområder.

Fordelene med en struktur som følger prioriterte satsingsområder i alternativ 2, inkluderer et helhetlig fokus på tvers av tjenesteområder. Dette betyr at satsingsområdene er overordnet, noe som gir bedre muligheter for samordning av tiltak på tvers av ulike avdelinger og tjenesteområder. For eksempel kan dette bidra til å rette oppmerksomhet mot områder som ikke nødvendigvis er lovpålagte, men som likevel er viktige, som samisk tilbud innen barnehage og skole. Eksempel på dette er styrket tilbud med flere samiskspråklige ansatte innen helse og omsorg, samt informasjon og saksutredninger på samisk. Denne strukturen gir også økt fleksibilitet, noe som gjør det lettere å inkludere innovative tiltak eller satsinger som kanskje ikke passer inn i tradisjonelle tjenesteområder. Dette kan være spesielt nyttig i en tid hvor behovene og prioriteringene stadig endrer seg. Videre vil prioriterte satsingsområder kreve innsats fra flere sektorer, noe som kan styrke samarbeidet mellom ulike avdelinger. Dette tverrsektorielle samarbeidet kan føre til mer helhetlige og effektive løsninger på komplekse utfordringer, og bidra til en mer integrert tilnærming til tjenesteyting. Ulempene inkluderer at organisering og implementering kan være krevende, da kommuner og fylkeskommuner kan ha utfordringer med å tilpasse eksisterende strukturer for å støtte tverrgående temaer. Det kan også være mer krevende for tjenesteområdene å følge opp samarbeidsavtalen sammenlignet med en struktur som følger tjenesteområdene. I tillegg krever revidering av avtalene mye ekstra arbeid, siden denne strukturen avviker betydelig fra hvordan nåværende avtaler er bygd opp. Til orientering så er Finnmark fylkeskommune i prosess med revidering av samarbeidsavtalen, og da med utgangspunkt i alternativ 2.

Det vises til vedlagt sluttrapport for evaluering av samarbeidsavtalene med vedlegg.

Vurdering

Sametingsrådets innstilling

Sametinget tar evalueringen av samarbeidsavtalene med bykommuner og fylkeskommuner til etterretning. I forbindelse med revidering av avtalene ser Sametinget det som viktig å fokusere på evalueringens forslag til endringer for det som gjelder måloppnåelse, enhetlig oppfølging, strukturering og forankring av avtaleinstituttet for begge parter. Ved inngåelse av nye avtaler vil Sametinget tidlig gå i dialog om disse punktene for å sikre en helhetlig og gjensidig samarbeidsavtale.

Sametinget ser at det kan være formålstjenlig at ansvarsfordelingen konkretiseres tydeligere for begge parter.

Sametinget ser at målformuleringer kan tydeliggjøres og konkretiseres. Det vil være formålstjenlig at Sametinget sammen med avtalepart vurderer og utvikler dagens virkemiddelbruk som vil kunne realisere noen av målene og intensjonene i samarbeidsavtalene. Det vil være viktig at samarbeidsavtalene blir et godt verktøy i oppfølgingen av sannhets- og forsoningskommisjonens rapport. Sametingets behandling i sak SP 37/24 Regional oppfølging av sannhets- og forsoningskommisjonens rapport vektlegger regionale møter som også vil kunne gi verdifull kunnskap om regionale utfordringer og være et grunnlag for arbeidet med avtalene.

Sametinget registrerer at rapporten anbefaler at lovpålagte oppgaver kan tones noe ned, og at det skilles mellom det og utviklingsoppgaver. Sannhets og forsoningskommisjonens rapport har påvist et stort implementerings gap i styrkingen av samisk språk og kultur. Sametinget forventer at implementeringsgapet i kommuner og fylkeskommuner tettes.

Sametinget viser til de seneste endringene i samelovens språkregler, hvor man har fått flere kommunekategorier som ivaretar ulik språksituasjon. For at flere samer skal få økte språklige rettigheter der de bor, forventer Sametinget at flere kommuner innlemmes i forvaltningsområdet for samiske språk.

Sametinget ser behovet for å gjøre interne tilpasninger for å styrke arbeidet med samarbeidsavtalene og vil sikre en enda mer helhetlig og systematisk oppfølging av arbeidet.

Sametinget ser at det kan være hensiktsmessig at alle avtalene har begge språk i ett og samme dokument. Dette vil synliggjøre samiske språk.

Sametingsrådet – plenumsaker - 006/25

SRP - vedtak:

Sametingsrådets innstilling

Sametinget tar evalueringen av samarbeidsavtalene med bykommuner og fylkeskommuner til etterretning. I forbindelse med revidering av avtalene ser Sametinget det som viktig å fokusere på evalueringens forslag til endringer for det som gjelder måloppnåelse, enhetlig oppfølging, strukturering og forankring av avtaleinstituttet for begge parter. Ved inngåelse av nye avtaler vil Sametinget tidlig gå i dialog om disse punktene for å sikre en helhetlig og gjensidig samarbeidsavtale.

Sametinget ser at det kan være formålstjenlig at ansvarsfordelingen konkretiseres tydeligere for begge parter.

Sametinget ser at målformuleringer kan tydeliggjøres og konkretiseres. Det vil være formålstjenlig at Sametinget sammen med avtalepart vurderer og utvikler dagens virkemiddelbruk som vil kunne realisere noen av målene og intensjonene i samarbeidsavtalene. Det vil være viktig at samarbeidsavtalene blir et godt verktøy i oppfølgingen av sannhets- og forsoningskommisjonens rapport. Sametingets behandling i sak SP 37/24 Regional oppfølging av sannhets- og forsoningskommisjonens rapport vektlegger regionale møter som også vil kunne gi verdifull kunnskap om regionale utfordringer og være et grunnlag for arbeidet med avtalene.

Sametinget registrerer at rapporten anbefaler at lovpålagte oppgaver kan tones noe ned, og at det skilles mellom det og utviklingsoppgaver. Sannhets og forsoningskommisjonens rapport har påvist et stort implementerings gap i styrkingen av samisk språk og kultur. Sametinget forventer at implementeringsgapet i kommuner og fylkeskommuner tettes.

Sametinget viser til de seneste endringene i samelovens språkregler, hvor man har fått flere kommunekategorier som ivaretar ulik språksituasjon. For at flere samer skal få økte språklige rettigheter der de bor, forventer Sametinget at flere kommuner innlemmes i forvaltningsområdet for samiske språk.

Sametinget ser behovet for å gjøre interne tilpasninger for å styrke arbeidet med samarbeidsavtalene og vil sikre en enda mer helhetlig og systematisk oppfølging av arbeidet.

Sametinget ser at det kan være hensiktsmessig at alle avtalene har begge språk i ett og samme dokument. Dette vil synliggjøre samiske språk.

Plan og finanskomiteen - 002/25

PFK - vedtak:

Innledning

Plan- og finanskomiteen har behandlet sak 002/25 Sametingets evaluering av samarbeidsavtaler med by- og fylkeskommuner

Merknader

Merknad 1

Merknad fremmet av Norske Samers riksforbund (NSR) og Senterpartiet (SP) ved Maksim Guttormsen Råskhof. Komitemedlemmene fra Norske Samers riksforbund (NSR) Beaska Niillas, Tor Gunnar Nystad, Per Johnny Sara, Kristin Sara, Piera Heaika Muotka, Eirik Larsen stiller seg bak.

Komiteens flertall understreker betydningen av samarbeidsavtaler som et virkemiddel for å styrke tjenestetilbud basert på samisk språk og kultur i bykommuner og fylkeskommuner. For å sikre at avtalene fungerer etter intensjonen, må også lokale samiske aktører og institusjoner involveres i evalueringene og utviklingen av nye avtaler. Videre er det avgjørende at fremtidige evalueringer gjennomføres systematisk, og at resultatene brukes aktivt for å forbedre avtalene og styrke samiske tjenester nasjonalt.

Komiteens flertall viser til at evalueringen fra Visjona peker på behovet for klarere mål, bedre ansvarsfordeling og mer systematisk evaluering for å sikre konkrete resultater. Samisk innflytelse i kommunale og fylkeskommunale prosesser må styrkes for å oppnå bedre samisk tilpassede tjenester. Samiske perspektiver må også vektlegges i utformingen av velferdstjenester, og disse bør tilpasses mangfoldet i den samiske befolkningen og ta hensyn til ulike samiske gruppers behov. Målet må være å sikre reell medbestemmelse, anerkjennelse og innflytelse for samiske innbyggere på alle nivåer.

For å styrke innbyggermedvirkning fra den samiske befolkningen og andre samiske aktører bør det gjennomføres folkemøter, der avtalepartene, samiske organisasjoner, samiske institusjoner og samiske enkeltinnbyggere møtes for å diskutere utfordringer og løsninger. Samtidig bør gode høringsprosesser gjennomføres for å sikre at samiske aktører og enkeltpersoner kan gi innspill til politiske beslutninger. Digitale og fysiske møteplasser bør tilrettelegges slik at alle samer kan delta i demokratiske prosesser.

Kommuner og fylker med en betydelig samisk befolkning bør vurdere å etablere politiske råd og utvalg med samisk representasjon som kan rådggi ved politiske beslutningsprosesser. Disse rådene bør gis mandat og ressurser til å være pådrivere for samiske interesser. Videre bør kommuner og fylkeskommuner etablere økonomiske støtteordninger for etablering og driftsstøtte for lokale samiske foreninger og aktører. Dette er for å stimulere til utvikling av det samiske lokalsamfunn.

Merknad 2

Merknad fremmet av Arbeiderpartiet ved Arild Pettersen Inga. Komitemedlemmene fra Arbeiderpartiet Per Mathis Oskal og Anne-Inger Eira Lilleng stiller seg bak.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet mener at samarbeidsavtalene mellom Sametinget og by- og fylkeskommuner er viktige verktøy for å styrke samisk språk, kultur og tjenester til den samiske befolkningen. Evalueringen viser at det er behov for tydeligere ansvarsfordeling, bedre målformuleringer og mer systematisk oppfølging av avtalene. Disse medlemmene mener at Sametinget må være mer proaktiv i å involvere avtalepartnerne i både evalueringen og videreutviklingen av avtalene.

Disse medlemmene merker seg at sametingsrådet foreslår at "Sametinget forventer at implementeringsgapet i kommuner og fylkeskommuner tettes". Disse medlemmene ønsker å påpeke at Sametinget også har et ansvar for å tette dette gapet, og forventer at Sametinget gjør en innsats for dette. Disse medlemmer mener at Sametinget må evaluere hvorvidt sametingets virkemiddelbruk bidrar til å oppfylle samarbeidsavtalene.

Sametinget legger vekt på at regionale møter vil gi viktig kunnskap om utfordringer i ulike områder. Disse medlemmene mener at informasjon fra slike møter bør brukes aktivt for å synliggjøre behovene til kommuner og fylkeskommuner også overfor nasjonale myndigheter, slik at nødvendige tiltak kan få gjennomslag på statlig nivå.

Disse medlemmene viser til erfaringene fra Trøndelag fylkeskommune, der etableringen av et samisk råd har bidratt til en mer strukturert og forankret dialog om samiske saker. Det bør vurderes om lignende ordninger kan være hensiktsmessige for andre fylker og kommuner, og Sametinget bør aktivt oppfordre til etablering av slike samarbeidsorganer der det er relevant.

Sametinget har signalisert at de vil styrke arbeidet med samarbeidsavtalene, og disse medlemmene forventer at dette følges opp mer helhetlig og systematisk. Disse medlemmene har en forventning om at problemstillinger og tiltak belyst i Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport blir naturlige tema i samarbeidsavtalene fremover.

Forslag

Forslag 1

Forslag fremmet av Nordkalottfolket ved Toril Bakken Kåven. Komiteemedlemmene fra Nordkalottfolket (NORD) Knut Einar Kristiansen og Øyvind Lindbäck, stiller seg bak.

Erstatter rådets forslag:

Sametinget har evaluert samarbeidsavtalene med by- og fylkeskommuner, og gjennomgangen viser stor variasjon både i oppbygging, struktur og ambisjoner for de ulike områdene. Sametinget ønsker at avtalene i fremtiden skal være bygd opp over samme struktur, selv om innholdet kan være betydelig forskjellig.

Sametinget utarbeider fremtidige avtaler ut fra følgende:

Prinsipper

- Sametinget og avtalepart utarbeider avtalen med utgangspunkt i felles forståelse av situasjonssbeskrivelse og utfordringer som ønskes løst.
- Sametinget og avtalepart utarbeider avtalen med utgangspunkt i felles forståelse av måloppnåelse.
- Partene setter av ressurser, både økonomisk personellmessig, med formål å bidra til oppfyllelse av avtalen.
- Selv om en del av måloppnåelsen vil kunne være ambisiøs og vidløftig, forventes det også at deler av måloppnåelsen er konkret og etterprøvbart.

Med disse prinsippene som utgangspunkt, vil Sametinget identifisere viktige tema for avtalen.

Disse temaene vil være innenfor Sametingets satsingsområder, og følger i så måte Alternativ to listet i rapporten «Evaluering av Samarbeidsavtaler - Sluttrapport» (Visjona 2024), hvor man tar utgangspunkt i Sametingets prioriteringer.

- Språk- og kulturforståelse
- Synlighet av samisk språk og kultur
- Oppvekst og trygge skole- og bomiljø
- Helse og omsorg
- Naturnærhet og naturbrukskultur
- Næringsutvikling
- Infrastruktur
- Evt andre elementer som synes spesielt viktig i dette området.

Det vil bli opp til Sametinget og avtalepart å sammen finne ut hvor i avtalepartens organisasjon de ulike elementene enklest kan følges opp.

Enhver avtale skal ha en midtveisevaluering, hvor man vurderer måloppnåelse og evt justerer for forbedringer.

Ved avtalens slutt og evt videreføring, evalueres og justeres avtalen.

Komiteens tilråding

Komiteen hadde ingen flere merknader eller forslag og råder Sametinget til å vedta følgende: Sametinget støtter for øvrig

Sametingsrådets forslag til innstilling.

Sametingets plenum _011/25

Støtte til merknad

Ávjuvári flyttsameliste ved representant Berit Marie P. E. Eira støtter merknad 1.

Saken påbegynt 13.03.25 kl. 16.19.

Votering

Av 39 representanter var 35 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Forslag 1 ble forkastet med 26 stemmer mot 9
- Plan- og finanskomiteens tilrådning ble vedatt med 26 stemmer mot 9

Protokoll tilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Maksim Guttormsen, saksordfører	
2	Toril Bakken Kåven	
3	Kristin Sara	
	Toril Bakken Kåven, til forretningsorden	
4	Beaska Niillas	
5	Ann-Elise Finbog	
6	Jon Isak Lyngman Gælok	
7	Hege Merete Somby	
8	Arild Pettersen Inga	
9	Berit Marie P. E. Eira	
10	Eirik Losnegaard Mevik	
11	Silje Karine Muotka, sametingspresident	
12	Maksim Guttormsen, saksordfører	

SP - vedtak:

Sametinget tar evalueringen av samarbeidsavtalene med bykommuner og fylkeskommuner til etterretning. I forbindelse med revidering av avtalene ser Sametinget det som viktig å fokusere på evalueringens forslag til endringer for det som gjelder måloppnåelse, enhetlig oppfølging, strukturering og forankring av avtaleinstituttet for begge parter. Ved inngåelse av nye avtaler vil Sametinget tidlig gå i dialog om disse punktene for å sikre en helhetlig og gjensidig samarbeidsavtale.

Sametinget ser at det kan være formålstjenlig at ansvarsfordelingen konkretiseres tydeligere for begge parter.

Sametinget ser at målformuleringer kan tydeliggjøres og konkretiseres. Det vil være formålstjenlig at Sametinget sammen med avtalepart vurderer og utvikler dagens virkemiddelbruk som vil kunne realisere noen av målene og intensjonene i samarbeidsavtalene. Det vil være viktig at samarbeidsavtalene blir et godt verktøy i oppfølgingen av sannhets- og forsoningskommisjonens rapport. Sametingets behandling i sak SP 37/24 Regional oppfølging av sannhets- og forsoningskommisjonens rapport vektlegger regionale møter som også vil kunne gi verdifull kunnskap om regionale utfordringer og være et grunnlag for arbeidet med avtalene.

Sametinget registrerer at rapporten anbefaler at lovpålagte oppgaver kan tones noe ned, og at det skilles mellom det og utviklingsoppgaver. Sannhets og forsoningskommisjonens rapport har påvist et stort implementerings gap i styrkingen av samisk språk og kultur. Sametinget forventer at implementeringsgapet i kommuner og fylkeskommuner tettes.

Sametinget viser til de seneste endringene i samelovens språkregler, hvor man har fått flere kommunekategorier som ivaretar ulik språksituasjon. For at flere samer skal få økte språklige rettigheter der de bor, forventer Sametinget at flere kommuner innlemmes i forvaltningsområdet for samiske språk.

Sametinget ser behovet for å gjøre interne tilpasninger for å styrke arbeidet med samarbeidsavtalene og vil sikre en enda mer helhetlig og systematisk oppfølging av arbeidet.

Sametinget ser at det kan være hensiktsmessig at alle avtalene har begge språk i ett og samme dokument. Dette vil synliggjøre samiske språk.

Sametinget støtter for øvrig Sametingsrådets forslag til innstilling.

Behandling av saken ble avsluttet 13.03.25 kl. 16.57.